

М. О. Подрезова

Директор Наукової бібліотеки ОНУ ім. І.І. Мечникова

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Наукова бібліотека Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова — одна з найстаріших та найбільших бібліотек України. Вона існує з 1817 року і була організована як бібліотека Рішельєвського ліцею — першого на Півдні вищого учбового закладу. В її організації безпосередню участь брав генерал-губернатор Новоросійського краю Рішельє. Він заклав основу цієї бібліотеки, передавши їй в дарунок свою колекцію книг і 15 тис. франків на подальше влаштування.

Перший директор ліцею — абат Д. Ш. Ніколь — обдарований вчитель, гуманіст, пожертвував на потреби бібліотеки ліцею свій річний заробіток.

Поповнення бібліотеки відбувалось значною мірою надсиланням книг з різних університетів, з Імператорської Академії наук в Петербурзі, на пожертви меценатів, викладачів ліцею, Московського та Одеського товариств історії та старожитностей, Товариства сільського господарства Південної Росії і інших учбових та наукових закладів.

Студентська бібліотека була створена в 1838 р. У 1858 р. відбулася знаменна подія у житті студентської бібліотеки, коли видатний вчений — хірург, громадський діяч і педагог М. І. Пирогов, який відстоював необхідність перетворення Рішельєвського ліцею в університет, подарував ліцею 1600 томів своєї власної книгозбірні з метою заснування студентської бібліотеки, окремої від основної. Вона одержала назву “пироговської” і існувала до 1920 р., коли її фонди було об’єднано з основною науковою бібліотекою і частково передано іншим учбовим закладам [1].

Після перетворення Рішельєвського ліцею в Новоросійський уні-

верситет в 1865 р., ліцейська бібліотека увійшла до складу університету як фундаментальна. В фондах бібліотеки на той час налічувалося 11 298 назв книг (28 505 томів) основної бібліотеки і 4930 томів студентської [2]. За перше п'ятиліття існування Новоросійського університету фонди бібліотеки зросли більше ніж вдвічі, вони налічували 28 723 назви книг в 58 108 томах. Більшою своєю частиною бібліотека збагачувалась колекціями книг, які дарували наукові, культурні заклади, а також різні приватні особи.

В перші роки організації університету була створена бібліотечна комісія з професури всіх трьох факультетів (історико-філологічного, фізико-математичного, юридичного). Учасниками цієї комісії в різні часи були славіст В. І. Григорович, юрист А. М. Богдановський, зоолог І. А. Маркузен, археолог Е. Р. Штерн, математик К. І. Карастельов, філософ Р. В. Орбінський та багато інших. До комісії обов'язково включався бібліотекар. Крім того, професорам — видатним фахівцям, які не обиралися офіційно до бібліотечної комісії, часто доручалася експертиза наукової цінності тих книжкових надбань, що мали надходити до бібліотеки. Бібліотечна комісія розробляла правила користування книгами для читачів, принципи каталогізації фондів, корегувала режим роботи бібліотеки.

Після експериментів у 1867 р. був прийнятий систематичний (а не форматний) принцип розташування книжок у сховищах. Він включив понад 310 відділів. Система в основному збереглася до наших днів. Кожен відділ відповідає окремій науці [3].

За період з 1865 до 1915 р. було отримано від різних установ і громадян більше 100 дарунків. Першим книжковим придбанням за своїм значенням і обсягом була слов'янська бібліотека відомого професора-славіста і етнографа А. Кухарського, у 1867 р. — бібліотека академіка П. С. Білярського і відомого польського історика права Р. М. Губе, не менш цінні у науковому відношенні. У 70-х роках XIX ст. бібліотека поповнилась стародруківаними книгами місцевих старовірів. Відгукнулися на прохання Новоросійського університету Московський університет, Петербурзька Академія наук, Пулковська обсерваторія, Афіньський університет, які передали в дарунок дублікати з книгосховищ їхніх бібліотек. Свої видання надсилали Петербурзький, Дерптський, Харківський, Київський університети.

Окремі особисті бібліотеки збережені у вигляді самостійних фондів. Це — унікальне збереження книжок, які заповіли університету славіст В. І. Григорович, родина Воронцових, О. Г. Строганов, Шильдер, Терещенко, Петрунь, Готалов-Готліб, Лупанов (перераховані у порядку надходження).

В університеті існувала традиція, яка неухильно зберігалася: кожен співробітник, студент, випускник, який друкував будь-яку наукову роботу, передавав бібліотеці її примірник (книжку, відбиток статті, вирізку з газети).

Спочатку бібліотека знаходилась на третьому поверсі будинку, який було споруджено у 1857 р. на вул. Дворянській для ліцею, потім її перевели на перший поверх у більш просторе приміщення, а у 1901 р. — у спеціально перебудований будинок по вул. Преображенській, 24 у так званний “червоний університет”, де в той час знаходились ще й учбові приміщення. До будинку прибудували книгосховище, що прилягало до Миського саду.

Очоловав бібліотеку бібліотекар університету (директор), якого обирала Рада університету на 5 років. За штатним розкладом ця посада дорівнювалась посаді екстраординарного професора (статський радник VI розряду). Директор мав двох помічників.

У 1865-1920 роки бібліотеку Новоросійського університету очолювали один за одним три бібліотекаря. Це були: В. М. Шишкойський (1850-1890), Л. П. Брун (1890-1907), останнім у дорадянські часи на чолі бібліотеки стояв ботанік П. С. Шестериков [4].

У 1919 р. одним з перших декретів Ради комісарів бібліотека університету була перетворена у Центральну бібліотеку вищої школи м. Одеси. Цим же декретом встановлено, що Центральна бібліотека вищої школи “відкрита для загального користування”.

Вперше за свою сторічну історію бібліотека із закритої відомчої установи стає доступною для всіх.

У 1923 р. бібліотека одержала офіційний статус, затверджений Наркомосвітою України — “Центральна наукова бібліотека м. Одеси”, що знаходилася у підпорядкуванні Уряду України. На чолі Центральної наукової бібліотеки з 1922 до 1930 р. стояв С. Л. Рубінштейн, відомий у майбутньому фахівець з психології [5]. В 1923 р. засновано постійний бібліографічний семінар, який перетворив бібліотеку у науково-дослідний заклад.

1920-1923 рр. — період бурхливого зростання книжкового фонду Наукової бібліотеки. До нього увійшли бібліотеки Вищих жіночих курсів, Міжнародного інституту, університетського музею, особисті зібрання професорів Лінниченка, Маркевича, Щепкіна. Також перевезені ряд бібліотечних установ, які було ліквідовано революцією, а саме: Інституту шляхетних дівчат, Англійського клубу, кадетського корпусу, приватні бібліотеки представників адміністрації і буржуазії, що емігрували за кордон.

В ці роки розпочата робота щодо виявлення і описування рідкісних книжок, створено музей книги, надруковано статтю проф. Фааса про 24 інкунабули, які зберігаються в бібліотеці. Стаття стала широко відомою у міжнародній бібліографії інкунабулів. (Фонд інкунабул разом з музеєм книги у 1930 р. перейшов до бібліотеки ім. М. Горького.) Бібліотека стає відомою як культурний центр далеко за межами країни. Це надало можливість отримувати примірники видань наукових установ і учбових закладів безкоштовно.

У 1927 р. вперше в Україні при Одеській Центральній науковій бібліотеці була створена аспірантура. У 1929 р. захищалася перша в Україні дисертація з питань бібліографії.

У 1930 р. згідно постанови Раднаркому України Центральна наукова бібліотека об'єдналася з Одеською громадською бібліотекою (нині бібліотека ім. М. Горького). Об'єднання практично було проведено адміністративним шляхом — спільна дирекція і комплектування. Кожна бібліотека зберігала свою систему каталогів і приміщення.

З 1933 р. згідно з Постановою Раднаркому України було відкрито Одеський державний університет, і до нинішнього часу Наукова бібліотека — складова частина Одеського університету.

Напередодні Великої Вітчизняної війни книжковий фонд бібліотеки становив 1 млн. 300 тис. томів, у ній працювали 26 співробітників. Студентська бібліотека включала 100 тис. томів і мала 10 співробітників [6].

Велика Вітчизняна війна залишила свій слід у долі університетської бібліотеки. Під час героїчної оборони Одеси в приміщенні бібліотеки розташовувався штаб ПВО та винищувальний батальйон. Книги використовували як заслон від відкритої хвилі під час бомбардування, від того дуже постраждало книгосховище [7].

Мінімум учбової літератури вивезли під час евакуації університету в Байрам-Алі. Книги загинули.

Основні фонди університетської бібліотеки, що залишилися в Одесі, знову перейшли до ведення публічної бібліотеки. Об'єднані бібліотеки звалися знову “Центральна наукова бібліотека м. Одеси”. Університетську бібліотеку, як філію, очолила Т. З. Ходжаш. Вона працювала в бібліотеці з 1921 р.

До бібліотеки університету в тяжкі роки війни повернулися і дали багато років працювали видатні знавці бібліотечної справи:

А. К. Папаспіракі, О. Е. Юрківська, М. В. Севастьянова, В. С. та Є. С. Монастирські, В. Є. Дем'яненко, М. К. Мартиновська, М. П. Єфремова, М. В. Аргіропуло, Л. К. Брун, брати Є. М. та В. М. Чернецькі, М. М. Беляєва, П. М. Кірсанов. Вони багато зробили для зберігання бібліотечних коштовностей [8]. Але під час окупації бібліотека все ж зазнала великої шкоди. Був знищений картографічний фонд, до складу якого входили рідкісні карти та атласи, портулани. Цей фонд (17 тис. аркушів) знаходився в приміщенні географічного факультету на вул. Щепкіна, яке згоріло. В приміщенні бібліотеки не було електрики, воно зовсім не опалювалося.

Після визволення Одеси від окупантів бібліотека знов починає розгортати свою діяльність.

Повернувся з евакуації університет. У серпні 1944 року поновила нормальну діяльність бібліотека: упорядкувались фонди та каталоги.

У 1945 р. Наукова бібліотека при Одеському державному університеті одержала офіційний статус науково-дослідного та науково-допоміжного бібліотечного закладу, затверджений Радою народних комісарів Української РСР (Постанова № 198 від 14 лютого 1945 р.). Наркомфін і Наркомосвіти УРСР було доручено передбачити асигнування на отримання Наукової бібліотеки при Одеському державному університеті за окремим кошторисом і титулом.

На Наукову бібліотеку покладено обслуговування науково-педагогічного персоналу, аспірантів і студентів університету, наукових працівників, партійного, радянського та господарчого активу м. Одеси, а також проведення науково-дослідної роботи в галузі бібліотекознавства [9].

Студентська бібліотека працювала як учбово-допоміжна одиниця окремо до 1983 р., коли її об'єднали з науковою.

З 1947 р. бібліотека отримує обов'язковий примірник видань видавництва України.

Традиційно дарують свої книгозбірні бібліотеці професори університету. До її фондів надійшли книжки професора Б. О. Ляпунова, фахівця з романо-германської філології. Професор А. Г. Готалов-Готліб заповів свою власну книгозбірню педагогічних творів бібліотеці, цінним надбанням стали бібліотеки доцента Ф. С. Петруня (література з питань географії, геофізики і геології), професора Д. Г. Елькіна з психології та ін.

У 1959 р. вийшов перший путівник по бібліотеці Одеського університету [10].

Напередодні сторіччя університету, яке було урочисто відсвятковане 13 травня 1965 року, книжкові фонди Наукової бібліотеки налічують 1708 160 одиниць, а разом із студентською — 2 309 578 [11].

З 1976 р. Наукова бібліотека — міський методичний центр вузівських бібліотек м. Одеси.

З 1987 р. бібліотека одержує статус Зональної Наукової бібліотеки і здійснює допомогу і методичне керівництво бібліотеками вузів Півдня України.

Безцінні фонди Наукової бібліотеки, багата її історія. Не менше багатство — її працівники, ті, хто творив і творить її історію.

В післявоєнні роки бібліотекою керували: В. І. Литовченко (1945-1946), О. М. Дроздов (1946-1947), Г. Д. Плосконос (1947-1951), М. В. Павлюк (1951-1960). Дуже короткочасно один одного змінювали І. М. Коляда, М. І. Кириченко, Л. І. Яровий, І. М. Кирилов. У 1961-1988 рр. — директор бібліотеки П. М. Бондаренко, Г. А. Тарасенко (1988-1989). Студентську бібліотеку очолювали Т. Лівшиць, В. А. Бозіна.

Плідно працювали в бібліотеці науковці-бібліографи: В. С. Фельдман, О. Ю. Ноткіна, Б. С. Юсім, Т. М. Гольд, М. Бушева, Е. В. Пилипчук (багато років працювала заст. директора бібліотеки з науки), Р. М. Рапопорт, Є. С. Жакуліна, В. М. Терлецька, М. О. Трофіменко, Є. М. Зенькова, М. В. Аргіропуло та інші. Вони сприяли фаховій підготовці багатьох молодих спеціалістів та багато часу

приділяли підготовці молодих бібліотекарів. У 70-80 роки піднялася нова зміна кваліфікованої та обдарованої молоді, яка поступово займала ключові позиції в Науковій бібліотеці. Це С. М. Кириченко, С. М. Старицька, М. О. Подрезова, Л. М. Крапивко, В. В. Самодурова, Н. С. Тахтарова, Н. В. Мусієнко, О. І. Головка, Т. А. Фурман, В. П. Пружина, А. В. Зайченко, Г. І. Бойченко.

З початком політичних і економічних реформ в Україні у 1990-ті роки, із зміною державної інформаційної і культурної політики, бібліотеки вступають у новий етап свого розвитку. І це закономірно. У відкритому демократичному суспільстві нашої держави бібліотеки вирішують багато в чому інші, більш різноманітні і складні завдання, мають інші пріоритети, іншу філософію, інакше організують взаємодію між собою і соціумом, який їх оточує, ніж у закритій для світу тоталітарній державі.

Відбувається еволюція соціальної ролі бібліотек. До традиційних функцій просвітительського характеру, збереження і примноження культурної спадщини додаються функції інформаційних центрів, які відкривають доступ до національної і світової інформаційної мережі і банків даних. Змінюються традиційні внутрішні бібліотечні технології, форми бібліотечного обслуговування.

Соціально-політичні і економічні зміни в країні, що відбувались з кінця 1980-х років, поставили бібліотеки у принципово нові умови їх затребування суспільством, помітно зростає загострення проблеми бібліотек в сфері гарантій суспільства в його праві на інформацію.

В останні роки ми всі стали свідкам того, як змінюється уявлення про завдання і можливості бібліотек, про їх місце в культурній, науковій і інформаційній інфраструктурі, їх роль у політичному житті, ринковій економіці, формуванні глобального інформаційного простору.

З 1989 р. до 1998 р. очолює бібліотеку С. М. Старицька, кадровий співробітник, висококваліфікований спеціаліст бібліотечної справи.

З початку 90-х років поповнення фондів Наукової бібліотеки значно зменшується внаслідок об'єктивних причин: цьому сприяли розрив інформаційного простору, інфляція, скорочення фінансування бібліотек, значне зростання цін на видавничу продукцію.

З 1993 р. припинилось надходження обов'язкового примірника з Центрального колектору наукових бібліотек.

В цей період бібліотека сама розшукувала джерела поповнення фонду: це були збережені зв'язки з книгообміну, дарунки організацій, окремих осіб, спонсорські та благодійні внески. У 1993 р. надійшло 13 135 примірників, у 1994 — 4 554 примірника, у 1995 — 8 481 примірник. Наукова бібліотека активно співпрацює з міжнародним фондом “Сейбр Світло”, Британською Радою в Україні. Традиційно до фонду надходять дари від викладачів університету — від професорів Б. О. Шайкевича (208 примірників), В. В. Сердюка (737 примірників), колекція книг з літературознавства і мовознавства С. П. Ільйова (близько 7 000 примірників), яка стала дев'ятим іменним фондом Наукової бібліотеки.

З 1997 р. Міністерство освіти починає безкоштовно розсилати по вузівських бібліотеках підручники. їх одержано у 1997 р. — 2620 примірників, у 1998 р. — 6 466 примірників.

Фонд “Відродження” через Інститут відкритого суспільства (Будапешт) забезпечує одержання кращих зразків літератури суспільної тематики з Франції, Німеччини, Америки, Великої Британії (1997 р. — 1807 примірників, 1998 р. — 289 примірників, 1999 р. — 206 примірників). У 1997 р. Наукова бібліотека виграла по фонду Сороса грант “Автоматизація НБ”. В бібліотеці з'являються перші 3 комп'ютери, ксерокс. З 1999 р. університет збільшує фінансування на комплектування фонду бібліотеки.

З 1999 р. Наукову бібліотеку очолює кадровий співробітник, висококваліфікований бібліограф М. О. Подрезова. Вона пройшла шлях від бібліотекаря до директора бібліотеки.

Одним з основних напрямків діяльності Наукової бібліотеки у розвитку наукового та учбового процесу залишається комплектування її фондів.

Всі питання, які пов'язані з комплектуванням бібліотеки, вирішуються в комплексі і в тісному контакті з керівництвом університету, деканами факультетів та завідуючими кафедрами.

Наукова бібліотека в Одеському університеті має пріоритетне фінансування. Великі кошти, які виділяються на придбання книжок і періодичних видань, інформаційних програм, на автоматизацію бібліотеки і т. ін., дозволили їй зайняти гідне місце серед вузівських бібліо-

тек міста та регіону, наближаючись у своїй роботі до європейських стандартів. У 1999 р. Наукова бібліотека реалізує грант по фонду Сороса “Забезпечення доступу НБ ОДУ до Інтернету”.

У 1999 р. на закупку книжок, передплату періодичних видань університетом виділено близько 200 тис. гр., у 2000 р. — 400 тис. гр., у 2001 р. — 700 тис. гр. У 2001 р. вперше за останнє десятиріччя замовлено періодичні видання далекого зарубіжжя — 5 назв — 68,5 тис. гр. На 2002 р. замовлено вже 26 назв на суму 190 тис. гр.

В Одеському університеті відкриваються 22 нові спеціальності. Для забезпечення учбового процесу виділені кошти для придбання підручників з політології, соціології, економіки, філософії, психології, міжнародних відносин, журналістики, фармацевтичної хімії, маркетингу, менеджменту.

Вперше за останнє десятиріччя відроджено замовлення реферативних журналів. Наукова бібліотека Одеського університету — єдина у місті передплачує реферативні журнали “Фізика”, “Хімія”, “Математика”, “Біологія” на електронних носіях та папері. Поновлено передплату на видання ІНІОН: у 2000 р. бібліотека замовляє 6 серій бібліографічної бази ІНІОН РАН за 1986-2000 роки на CD-ROM, а з 2001 р. — щорічно “Держава і право, “Літературознавство”, “Філософія та соціологія”, “Економіка та демографія”, “Мовознавство”, “Історія, археологія та етнографія”. У 1995-2001 рр. Фонд “Відродження” через Інститут відкритого суспільства (Будапешт) забезпечує бібліотеку великою кількістю періодичних видань з природничих наук, якими користуються науковці міста. Таким чином, поряд з оперативною інформацією одержано великий масив інформації ретроспективної.

З 1999 р. фонди Наукової бібліотеки поновлюються кращими новинками книжкової продукції. Це наукова література, підручники, довідкова література, яку бібліотека одержує за Мегaproектом “Пушкінська бібліотека”, що спонсується фондом Сороса у Росії. Протягом 1999-2001 рр. надійшло понад 2 тис. назв (2 560 примірників).

Кожного року збільшується кількість передплачуваних видань. На 2002 р. замовлено 79 нових назв журналів. Всього — 649 назв періодичних видань.

Як науково-дослідна установа університету бібліотека займаєть-

ся науковою роботою. Вона спрямована на вивчення і розкриття фонду бібліотеки і його іменних колекцій, а також збирання матеріалу і відтворення на інформаційному рівні книжкових колекцій, які “розсіяні” по фондах бібліотеки, дослідження і популяризацію праць вчених ОНУ, видання інформаційних бібліографічних покажчиків.

Протягом останніх років активно ведеться робота над розкриттям фонду рідкісних книг та рукописів. Створюється електронний каталог видань XV-XVI ст. Розпочата робота по реконструкції цінної колекції старовинних видань із збирання відомого історика і юриста, сенатора Р. Губе (1801-1890).

Продовжено роботу над вивченням і описуванням особистих колекцій. Це один з пріоритетних напрямків наукової роботи бібліотеки. Перш за все мова йде про Воронцовський іменний фонд Наукової бібліотеки, який є предметом гордості нашого університету. Підготовка електронного каталогу, який відповідає як сучасним вимогам каталогізації, так і рівню цього престижного книжкового збирання, вимагає старанної, скрупульозної наукової роботи.

За останні роки вийшли друком такі видання: Українська книга в іменних фондах Наукової бібліотеки Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова: Бібліографічний покажчик. — Одеса, 1999; Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник: В 4 т. — Одеса, 2000; Рідкісні французькі видання XVI-XVIII ст. в зібраннях Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 2000; Італійська книга епохи Відродження у фондах Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 2001; Наукова бібліотека Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова: Історичний нарис: До 185-річчя заснування. — Одеса, 2002 і ряд інших видань, які висвітлюють наукову та громадську діяльність вчених університету, фонди бібліотеки та її історію.

У 2002 р. НБ взяла участь у конкурсі “Першоджерела в Інтернет”, “Культурно-історичні цінності НБ в Інтернет”. Мета: створення електронних каталогів цінних першоджерел: рідкісних періодичних видань XVII-XIX ст. (бібліотека Воронцових), періодичних видань, які виходили в м. Одесі (в тому числі — видань Одеського (Новоросійського) університету у XIX-XX ст.).

Сучасний етап розвитку Наукової бібліотеки характеризується зміною основних пріоритетів її діяльності. До традиційних вікових завдань збереження і збільшення книжкових зібрань додаються функції інформаційного центру, що має значні БД і забезпечує використання світової мережі і банків даних. Змінюються бібліотечні технології і форми обслуговування читачів.

Відкритість та демократизація суспільного життя в Україні зумовлює проникнення до інформаційного середовища України нових інформаційних потоків, джерел та носіїв інформації. З метою найбільш повного задоволення інформаційних потреб читачів постійно вдосконалюється структура бібліотеки, змінюється система читальних залів, абонементів.

Для створення спеціальної інформаційної бази на сучасному рівні і для більш повного і оперативного обслуговування тих, хто користується фондами Наукової бібліотеки, серед 12 читальних залів функціонують чотири спеціалізовані інформаційні читальні зали: зал гуманітарних та суспільних наук, зал соціально-політичних наук, зал природничих наук, зал мистецтвознавчої літератури. Вони забезпечені науковою літературою, учбовими посібниками, виданими починаючи з 1991 р., періодичними виданнями, довідковою літературою.

Змінюється структура відділів у бібліотеці, з’являються нові відділи: відділ інформаційних бібліотечних технологій, відділ розвитку і зв’язків з громадськістю. Активно працює Галерея мистецтв.

Нові горизонти, що відкрила перед Україною незалежність, спонукають нас до значних зрушень і вдосконалення діяльності. За короткий час Наукова бібліотека при фінансовій підтримці керівництва університету, благодійних фондів і організацій досягла комп’ютеризації бібліотечних процесів і обслуговування.

Перехід на нові технології формування та використання інформаційних ресурсів є одним із пріоритетних напрямків діяльності Наукової бібліотеки на сучасному етапі розвитку. Комп’ютеризовано інформаційні читальні зали, відділи обслуговування та внутрішні відділи бібліотеки. З 2000 р. ведеться електронний каталог. Діє локальна комп’ютерна мережа, яка забезпечує процеси створення, використання електронного каталогу та обслуговування читачів. Переведено в електронну форму картотеки журнальних ста-

тей з юридичних, філологічних, історичних, філософських, психологічних та соціальних наук.

Бібліотека придбала комп'ютерну бібліотечну програму Лібер Медіа. Читачам надається можливість користування Інтернет, сканування видань, читання компакт-дисків. До уваги читачів комп'ютерна правова бібліотека Ліга-Закон, видання ІНІОН на CD-ROM з гуманітарних і суспільних наук; реферативні журнали на CD-ROM з природничих наук; повнотекстові бази даних зарубіжного видавництва EBSCO (3000 назв електронних журналів) та ВІНІТІ з гуманітарних та природничих наук. Почата робота по переведенню бумажних формулярів в електронні. Організована робота по ретровводу літератури на учбових абонементів та абонементі наукової літератури. У 2000 р. у практику обслуговування впроваджено пластикову ключ-карту з штрих-кодами. З 2000 р. працює читальний зал сучасних інформаційних технологій з використанням Інтернет, а з 2002 р. — Інтернет-зал на 30 місць, який працює за допомогою виділеної лінії 128 Кбіт/сек.

Комп'ютерна база Наукової бібліотеки у 2002 р. складається з 80 комп'ютерів та 2 серверів.

Використання комп'ютерних технологій не є єдиним напрямком розвитку Наукової бібліотеки. Новий аспект роботи — зв'язки з громадськістю. Бібліотека вивчає і використовує різноманітні форми роботи з фондами та організаціями, музеями, архівами і з органами влади в місті. Телеканали міста, преса постійно висвітлюють роботу бібліотеки.

НБ бере участь у проєкті “Електронна інформація для бібліотек” — EIFL, який є спільною ініціативою Інституту відкритого суспільства (м. Будапешт) і найбільшого в світі видавництва періодики EBSCO. Проєкт виконується 2000-2002 рр. Наукова бібліотека отримує від EIFL Direct більше 3000 повнотекстових електронних журналів, газет, біля 1300 брошур і довідників із суспільних і гуманітарних дисциплін.

Домовленість з фондом Фріца Тіссента у Кельні сприяє видавничій програмі з історії науки у Німеччині. Ця програма охоплює гуманітарні і природничі науки.

З 1999 р. успішно розвивалося співробітництво між бібліотеками Одеського і Регенсбурзького університетів.

НБ ОНУ підтримує також контакти з Центром MEDIA Університету П'єр Мендес (Гренобль, Франція).

Бібліотека завжди співпрацює з факультетами, кафедрами, науководослідними інститутами університету. Це і спільне проведення наукових конференцій, участь у роботі вчених рад факультетів, читання лекцій студентам різних курсів з тематики “Основи бібліотечно-бібліографічних знань”.

Щорічно до бібліотеки за розподілом приходять працювати випускники філологічного та історичного факультетів.

У стінах Наукової бібліотеки протягом останніх років було проведено багато конференцій. Це професійні бібліотечні конференції: “Іменні колекції професорів Одеського (Новоросійського) університету в Науковій бібліотеці ОНУ — національне надбання держави” (2000), “Бібліотечно-інформаційна діяльність в українському державотворенні” (2001). Наукові конференції підготовлені разом з факультетами під керівництвом Одеської обласної держадміністрації: “Проблеми вивчення українознавчих дисциплін у вузах Одеси” (1999), “Громадянський патріотизм і проблеми викладання україністики у вузах Одещини” (2000), міжнародна конференція “Мова та національна свідомість” (2001) та інші.

Українська культура повинна надавати тон інтелектуальному й культурному життю суспільства. Ідея духовного відродження, як передумови і складової частини державного відродження, повернення народіві культурних цінностей минулого, вилучених, сфальсифікованих або замовчуваних протягом десятиріч тоталітаризму, відкрило шлях до нової культурної свідомості й нової культурної реальності.

Наукова бібліотека активно працює в цьому напрямку. Це проведення конференцій, виставок та різноманітних зустрічей.

Наукова бібліотека сьогодні — це фонд близько 4 млн. примірників. Він різноманітний за своїм типовим складом (книги, брошури, періодичні видання, CD-ROM та ін. Достатньо перелічити лише окремі частини фонду, щоб зрозуміти, який могутній інтелектуальний потенціал зосереджено в НБ ОНУ. Це безцінні на сьогоднішній день дев'ять іменних колекцій, які заповіли університету В. І. Григорович, С. М. Воронцов, О. Г. Строганов, М. К. Шильдер, М. В. Терещенко, Ф. Є. Петрунь, А. Г. Готалов-Готліб, Б. О. Лупанов,

С. П. Ільов. Це рідкісні та цінні видання XV-XVIII ст., це унікальні зразки інкунабулів та палеотипів, це велика кількість зарубіжних видань XVI-XVIII ст. Виняткову цінність має відділ періодики, що становить 60% всього книжкового фонду. Завдяки науковості та універсальності своїх фондів Наукова бібліотека Одеського національного університету сьогодні є одним із найвпливовіших соціальних інститутів в регіоні.

У 2002 р. Наукова бібліотека брала участь у конкурсі “Грант Форд Мотор Компані” та отримала головний приз за проект “Збереження унікального комплексу рідкісних та цінних видань XV-XIX ст.”

Сюди приходять вчені та студенти, учні коледжів та гімназій, наукова громадськість міста, професори, викладачі вузів для того, щоб прилучитись до невичерпного джерела знань.

Річна книговидача складає 2 157 170 примірників. В день бібліотеку відвідують від 700 до 1000 читачів.

Бібліотека має 2 книгосховища, щорічно близько 55 тисяч читачів користуються послугами 12 спеціалізованих читальних залів та 12 абонементів, 2 Інтернет-залів.

З 1995 р. університет очолює заслужений діяч науки і техніки, доктор фізико-математичних наук, академік НАН України В. А. Сминтина. З його ініціативи та за його сприяння відбувається комп'ютеризація та розвиток бібліотеки. Колективу бібліотеки надають постійну допомогу у вирішенні назрілих питань життя і діяльності бібліотеки проректори університету.

Особливим багатством бібліотеки завжди були і будуть її кадри — талановиті, відповідальні, безмежно віддані своїй справі люди, їхня висока кваліфікація, компетентність високо цінуються у місті. Це заступники директора — В. П. Пружина, А. В. Зайченко. Це бібліографи І. В. Шепельська, В. В. Самодурова, Л. Ю. Кудінова, Н. С. Тахтарова; співробітники відділу рідкісної книги та рукописів: О. В. Полевщикова, Є.В. Савельєва, співробітники обслуговування Т. А. Фурман, О. І. Головка, Г. П. Бахчіванжи, Л. Ф. Мусій, В. В. Ярова, А. Р. Резнік, О. М. Подругіна, Г. В. Дроздова, О. О. Пермякова, Г. І. Войченко. Це співробітники комплектування С. М. Старицька, С. М. Ширкіна, М. М. Пясецька. Це співробітники відділу обробки та каталогізації: Н. В. Мусієнко, Н. В. Кабанова, О. О. Міміношвілі, З. М. Запорожець, Т. М. Риптік. Це співробітники книго-

сховищ бібліотеки: Т. М. Гайдай, Л. М. Жак, К. К. Бобул, Н. С. М'ясна, О. М. Андреева, О. О. Ізуїта, К. І. Колісниченко, О. О. Журавська. З вдячністю згадуємо ми тих, хто багато зробив для підвищення авторитету бібліотеки та багатьох інших скромних подвижників книги.

Література

1. Михневич И. Исторический обзор Ришельевского лицея. — Одесса, 1857.
2. Маркевич А. И. Двадцатипятилетие императорского Новороссийского университета: Историческая записка и академические списки. — Одесса, 1890. — С. 589.
3. Там само. — С. 600-602.
4. Отчет о состоянии и деятельности императорского Новороссийского университета за 1915 год. — Одесса, 1916. — С. 349-350.
5. Боровий С. Наукова бібліотека в сучасних умовах. — К., 1930. — С. 54.
6. Повар, Милова. Путь библиотеки Одесского государственного университета // Одесский университет за 75 лет. — Одесса, 1940. — С. 193.
7. Самодурова В. В. Памятные страницы истории университетской Научной библиотеки // Историческая память. — Одесса, 2000. — Вып. 2. — С. 68-69.
8. Там само. — С. 68.
9. Постанова Ради народних комісарів Української РСР № 198 від 14 лютого 1945 р. “Про поновлення роботи державної наукової бібліотеки при Одеському державному університеті”.
10. Ходжаш Т. З. Наукова бібліотека Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова: Путівник. — Одеса, 1959.
11. Історія Одеського університету за 100 років. — К., 1968. — С. 417.